

Vejledning om separation og skilsmisse

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Hvilke sager skal statsforvaltningen behandle
3. Sagsbehandlingen
 - 3.1. Særligt om betydningen af en verserende sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær
4. Blanketter, international kompetence, dokumentation m.v.
 - 4.1. Blanketter
 - 4.2. International kompetence
 - 4.3. Dokumentation m.v.
5. Betingelserne for separation og skilsmisse
 - 5.1. Separation og skilsmisse ved enighed
 - 5.2. Separation og skilsmisse ved uenighed
 - 5.3. Skilsmisse
 - 5.3.1. Skilsmisse efter separation
 - 5.3.2. Skilsmisse på grundlag af utroskab
 - 5.3.3. Skilsmisse på grundlag af 2 års faktisk adskillelse
 - 5.3.4. Skilsmisse på grundlag af vold
 - 5.3.5. Skilsmisse på grundlag af bigami
 - 5.3.6. Skilsmisse på grundlag af børnebortførelse
 - 5.4. Gebyr for anmodning om separation eller skilsmisse
 - 5.5. Forældremyndighed
6. Vilkaarene
7. Vilkaarsforhandling
 - 7.1. Indkaldelse til vilkaarsforhandling
 - 7.2. Afholdelse af vilkaarsforhandling
 - 7.3. Beslutning om ikke at afholde vilkaarsforhandling
 - 7.4. Gebyr for vilkaarsforhandling
8. Mægling
 - 8.1. Mægling hos en præst
 - 8.2. Konfliktmægling
9. Sager, hvor der ikke skal afholdes vilkaarsforhandling
 - 9.1. Vilkaarsforhandling er ikke tilvalgt

- 9.1.1. Betingelserne for at udstede bevilling til separation eller skilsmisse
- 9.2. Skilsmisse på grundlag af separation
- 9.2.1. Særligt om skilsmisse på grundlag af separation uden udtrykkeligt samtykke fra den anden ægtefælle
- 9.2.2. Fremgangsmåden ved skilsmisse uden udtrykkeligt samtykke
- 9.3. Vilkårsforhandling, selvom der er enighed, og selvom ægtefællerne ikke har tilvalgt dette
- 10. Sagens afslutning
- 10.1. Bevilling til separation eller skilsmisse
- 10.1.1. Indholdet af separations- og skilsmissebevillinger
- 10.2. Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte sagen
- 10.2.1. Enighed er ikke opnået
- 10.2.2. Betænkelighed ved at meddele bevilling
- 10.3. Ægtefællernes anmodning om afslutning af sagen
- 10.4. Andre forhold, der kan føre til, at sagen afsluttes
- 11. Indbringelse for retten
- 11.1. Vejledning til ægtefællerne
- 11.2. Frist for indbringelse
- 11.3. Hvordan indbringes sagen for retten
- 11.4. Hvad skal oplyses til retten, og hvad skal sendes med
- 12. Klage over statsforvaltningens afgørelser
- 13. Ægteskab mellem to personer af samme køn og registreret partnerskab

1. Indledning

Vejledningen henvender sig primært til statsforvaltningen, men også til borgere og professionelle aktører.

I vejledningen beskrives statsforvaltningens behandling af sager om separation og skilsmisse; hvilke former for dokumentation skal der evt. fremlægges, hvornår kan en sag om separation eller skilsmisse behandles i Danmark, hvad er betingelserne for at meddele bevilling til separation eller skilsmisse m.v.

Denne vejledning erstatter vejledning af 13. juni 2012 om statsforvaltningernes behandling af sager om separation og skilsmisse.

2. Hvilke sager skal statsforvaltningen behandle

Alle anmodninger om separation og skilsmisse skal indgives til statsforvaltningen. Det er således ikke muligt at anlægge retssag om separation eller skilsmisse direkte ved domstolene.

Andre sager om ægteskab skal dog anlægges ved domstolene. Det drejer sig om følgende sager:

- Omstødelsessager efter ægteskabslovens §§ 6 og 9, jf. § 23, og efter § 24.
- Sager om ændring af aftaler eller domme om bidragspligt, jf. ægteskabslovens §§ 52 og 53, stk. 1.

- Sager om ændring af aftaler om bidragets størrelse, jf. ægteskabslovens § 52.
- Sager om ændring af aftale om fordelingen af formuen, bidragspligten og andre vilkår, herunder at aftalen erklæres uforbindende, jf. ægteskabslovens § 58.
- Sager om ægteskabelig status, herunder om gyldigheden af et ægteskab samt om en separation er bortfaldet eller ej, jf. retsplejelovens § 448, nr. 6 og 7.

3. Sagsbehandlingen

Anmodning om separation eller skilsmisse indgives til statsforvaltningen. I den forbindelse er det vigtigt, at statsforvaltningen datostempler ansøgningen korrekt på modtagelsesdagen, da dette har betydning for formuefællesskabets ophørsdag, jf. nedenfor under punkt 7.2. Hvis ansøgningen modtages i statsforvaltningens åbningstid, må ansøgningen anses for at være modtaget denne dag. Modtages ansøgningen efter ophør af åbningstiden, må ansøgningen normalt anses som modtaget første hverdag derefter. Dette gælder også, når statsforvaltningen modtager ansøgningen elektronisk via mail eller via statsforvaltningernes hjemmeside.

Hvis ægtefællerne ikke ønsker vilkårsforhandling, og hvis betingelserne for separation eller skilsmisse i øvrigt er opfyldt, udfærdiger statsforvaltningen en bevilling.

Hvis ægtefællerne er uenige om separation eller skilsmisse eller vilkårene herfor, eller hvis en eller begge ægtefæller anmoder om vilkårsforhandling, indkalder statsforvaltningen til vilkårsforhandling, se punkt 9.1.

Hvis der under vilkårsforhandlingen opnås enighed, og betingelserne i øvrigt er opfyldt, udfærdiger statsforvaltningen en bevilling.

Hvis der ikke opnås enighed under vilkårsforhandlingen, kan statsforvaltningen tilbyde konfliktmægling efter ægteskabslovens § 41, hvis statsforvaltningen vurderer, at der herved kan opnås enighed, se punkt 8.2.

Accepterer ægtefællerne konfliktmæglingstilbuddet, gennemføres dette hurtigst muligt. Herefter kan sagen f.eks. slutes ved, at ægtefællerne er blevet enige, jf. ovenfor.

Når sagen overgår til konfliktmægling, afsluttes sagen ikke, og der skal være en tilbagemelding fra mægleren, når mæglingen er afsluttet, således at statsforvaltningen kan tage stilling til, om sagen kan eller skal afsluttes.

Hvis ægtefællerne ikke accepterer tilbuddet om konfliktmægling, træffer statsforvaltningen afgørelse om afslutning af sagen, se punkt 10.

3.1. Særligt om betydningen af en verserende sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær

Hvis der hos statsforvaltningen allerede verserer en sag om forældremyndighed, bopæl eller samvær, vil det være hensigtsmæssigt at behandle en sag om separation eller skilsmisse sammen med den allerede verserende sag. Der er således mulighed for at afholde et samlet vejledningsmøde, hvor vilkårsforhandlingen også indgår, hvis der ligeledes er uenighed om andre spørgsmål, herunder forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. Dette er hensigtsmæssigt, idet der herved kan findes en samlet løsning på de rejste problemstillinger. Mødet med ægtefællerne tilrettelægges i så fald i overensstemmelse med denne vejledning og vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl og vejledning om samvær.

4. Blanketter, international competence, dokumentation m.v.

4.1. Blanketter

Der er udarbejdet blanketter til anmodning om separation og skilsmisse, men der er ikke blankettvang for ægtefællerne – heller ikke i sager, hvor ægtefællerne ikke ønsker at komme til vilkårsforhandling. For at sikre en ensartet behandling af sagerne skal statsforvaltningen dog benytte blanketterne, der findes på www.statsforvaltning.dk.

4.2. International competence

Statsforvaltningens internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse fremgår af ægteskabslovens § 43 a. Statsforvaltningen kan efter denne bestemmelse behandle en anmodning om separation eller skilsmisse, hvis betingelserne i retsplejelovens § 448 c, stk. 1, 2 og 4, er opfyldt.

Det fremgår af retsplejelovens § 448 c, stk. 1, at en sag om ægteskab kan behandles her i riget, hvis

- 1) sagsøgte har bopæl her,
- 2) sagsøgeren har bopæl her og enten har boet her i de sidste to år eller tidligere har haft bopæl her,
- 3) sagsøgeren er dansk statsborger, og det godtgøres, at han på grund af sit statsborgerskab ikke vil kunne anlægge sag i det land, hvor han har bopæl,
- 4) begge ægtefæller er danske statsborgere, og sagsøgte ikke modsætter sig indbringelse for dansk domstol, eller
- 5) skilsmisse søges på grundlag af separation meddelt her i landet inden for de sidste fem år.

§ 448 c, stk. 2, indeholder en bestemmelse om international kompetence, som kun finder anvendelse på ægteskaber mellem to personer af samme køn. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”Endvidere kan sag om ægteskab mellem to personer af samme køn behandles her i riget, når ægteskabet er indgået her, og ingen af ægtefællerne bor i et land med en lovgivning om ægteskab mellem to personer af samme køn, der svarer til den danske.”

I § 5, stk. 3, i lov om registreret partnerskab er der en tilsvarende bestemmelse om international kompetence, som kun finder anvendelse ved opløsning af et registreret partnerskab. Lov om registreret partnerskab er ophævet fra den 15. juni 2012, men finder fortsat anvendelse på partnerskaber, som er registreret før denne dato. Dette medfører, at § 5, stk. 3, fortsat finder anvendelse ved ansøgninger om separation eller skilsmisse for registrerede partnere.

Efter retsplejelovens § 448 c, stk. 4, kan kompetencereglerne i stk. 1 og 2, fraviges ved overenskomst med fremmed stat. Dette er sket ved Den Nordiske Ægteskabskonvention, der dog kun gælder for ægteskab mellem to personer af forskelligt køn. Henvisningen til retsplejelovens 448 c, stk. 4, medfører således, at statsforvaltningens internationale kompetence ligeledes er reguleret af denne overenskomst.

Det er forholdene på tidspunktet for statsforvaltningens modtagelse af sagen, der er afgørende for statsforvaltningens internationale kompetence. Den omstændighed, at forholdene ændres under statsforvaltningens behandling af sagen, f.eks. at en af ægtefællerne flytter fra Danmark, medfører således ikke, at danske myndigheder mister kompetencen til at behandle sagen, hvis det ikke lykkes at opnå enighed mellem ægtefællerne, og statsforvaltningen derfor – efter anmodning fra en af ægtefællerne – indbringer sagen for retten.

Der henvises i øvrigt til vejledning om international kompetence i sager om separation og skilsmisse.

4.3. Dokumentation m.v.

Som udgangspunkt skal der ved behandlingen af en anmodning om separation eller skilsmisse alene fremlægges følgende dokumentation:

- Vielsesattest eller anden dokumentation for ægteskabet, hvis det er indgået i udlandet.
- Den originale separationsbevilling eller separationsdom, hvis der anmodes om skilsmisse på baggrund af separation.
- Evt. erklæring fra parterne om utroskab.
- En evt. aftale om bidragspligten.

Er der konkret behov for det, kan statsforvaltningen anmode ægtefællerne om yderligere dokumentation m.v.

Hvis et udenlandsk ægteskab er registreret i CPR, er det dog ikke nødvendigt at fremlægge en vielsesattest eller anden dokumentation for ægteskabet. Statsforvaltningen kan umiddelbart lægge denne oplysning til grund for behandlingen af ansøgningen om separation eller skilsmisse.

Er et udenlandsk ægteskab derimod ikke registreret i CPR, skal statsforvaltningen, når vielsesattesten eller anden dokumentation for ægteskabet er modtaget, tage stilling til, om ægteskabet kan anerkendes efter dansk ret. Der henvises til kapitel 9 i vejledning om behandling af ægteskabssager og til vejledning om dokumentation for ægtheden af familieretlige dokumenter fra udlandet. Vurderer statsforvaltningen, at ægteskabet kan anerkendes, kan der udfærdiges en bevilling, hvis de øvrige betingelser herfor er opfyldt.

Hvis det i forbindelse med anerkendelsen af et udenlandsk ægteskab efter dansk ret viser sig, at det ikke er muligt at fremskaffe tilstrækkelig dokumentation for ægteskabet, jf. retningslinjerne i de nævnte vejledninger, kan statsforvaltningen som udgangspunkt ikke udfærdige en bevilling til separation eller skilsmisse, da det vil være betænkeligt efter ægteskabslovens § 43, stk. 1, og statsforvaltningen må afslutte sagen, som beskrevet under punkt 10. Der kan dog undtagelsesvist udfærdiges en bevilling, hvis det efter en samlet vurdering af samtlige foreliggende oplysninger findes ubetænkeligt at lægge til grund, at parterne har indgået ægteskab med hinanden.

Indsender ægtefællerne ikke den originale danske separationsbevilling, udfærdiger statsforvaltningen en bekræftet genpart af separationsbevillingen.

5. Betingelserne for separation og skilsmisse

5.1. Separation og skilsmisse ved enighed

Ægtefæller har ret til separation eller skilsmisse, når de er enige om det. Ægtefæller, der er enige om at blive skilt, kan således søge om direkte skilsmisse uden en forudgående separation, men kan også – hvis de ønsker en tænkepause – vælge først at blive separeret og så senere søge om skilsmisse.

5.2. Separation og skilsmisse ved uenighed En ægtefælle har ret til separation og ret til skilsmisse efter 6 måneders separation.

5.3. Skilsmisse

5.3.1. Skilsmisse efter separation

En ægtefælle har ret til skilsmisse efter 6 måneders separation. En ægtefælle, der ønsker skilsmisse efter en forudgående separation, kan, uanset at den anden ægtefælle ikke er enig heri, således blive skilt efter 6 måneders separation. Ægtefæller, der er separerede og senere bliver enige om skilsmisse, har ret til skilsmisse, også selvom separationsperioden på 6 måneder ikke er udløbet.

Dette gælder, uanset om ægtefællerne er separerede på baggrund af enighed eller uenighed. Hvis samlivet efter separationen er fortsat eller genoptaget, bortfalder separationen som udgangspunkt. Hvis dette er tilfældet, kan der ikke meddeles skilsmisse på grundlag af separationen. Der kan derimod meddeles separation på ny. Hvis ægtefællerne er enige herom, eller hvis der foreligger en grund til direkte skilsmisse, kan der også meddeles skilsmisse.

Hvis der er tvivl om, hvorvidt samlivet efter separationen har været fortsat eller genoptaget, skal statsforvaltningen afslå at meddele skilsmisse og afslutte sagen.

Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis det af CPR fremgår, at ægtefællerne har haft fælles bopæl siden separationen eller i en afgrænset periode efter separationen, og ægtefællerne ikke kan sandsynliggøre, at de trods den fælles adresse ikke har fortsat eller genoptaget samlivet ud over en kortere periode.

Det kan også være tilfældet, hvis statsforvaltningen på anden måde er blevet bekendt med, at samlivet efter separationen har været fortsat eller genoptaget, selvom ægtefællerne oplyser, at dette ikke er tilfældet.

Hvis statsforvaltningen afslår at meddele skilsmisse og derved afslutter sagen, skal ægtefællerne vejledes om muligheden for at få sagen indbragt for retten, jf. lovens § 43, stk. 1, 1. pkt. Det bemærkes, at statsforvaltningens afgørelse herom ikke kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. lovens § 58 a, stk. 1.

Ægtefællerne har i øvrigt mulighed for at indbringe spørgsmålet om, hvorvidt separationen består eller er bortfaldet, selvstændigt for retten, jf. retsplejelovens § 448, nr. 6.

5.3.2. Skilsmisse på grundlag af utroskab

En ægtefælle har ret til skilsmisse, hvis den anden ægtefælle har været utro, jf. ægteskabslovens § 33. Dette gælder dog kun, hvis ægtefællen indgiver anmodning om skilsmisse inden 6 måneder efter, at ægtefællen har fået kendskab hertil, og inden 2 år efter at den anden ægtefælle har været utro. Der kan ikke meddeles skilsmisse på grundlag af utroskab, der er begået i en separationsperiode.

Endvidere kan der ikke meddeles skilsmisse på grundlag af utroskab, hvis ægtefællen har tilgivet den anden ægtefælle eller på anden måde har frafaldet retten til skilsmisse.

Det er kun den ikke-utro ægtefælle, der har ret til skilsmisse på grundlag af den anden ægtefælles utroskab. Den utro ægtefælle kan således ikke gennemtvinge en skilsmisse på grundlag af egen utroskab.

Dette er dog ikke til hinder for, at en utro ægtefælle anmoder om skilsmisse på grundlag af utroskab – den anden ægtefælle skal dog tiltræde anmodningen og være enig i, at der meddeles skilsmisse på grundlag af utroskab.

Ægtefællerne skal afgive en fælles erklæring om, at den ene part har været utro. Erklæringen kan afgives på ansøgningsblanketten.

5.3.3. Skilsmisse på grundlag af 2 års faktisk adskillelse

Hvis ægtefællerne har levet adskilt de seneste 2 år på grund af uoverensstemmelser, har hver af ægtefællerne ret til skilsmisse, jf. ægteskabslovens § 32.

5.3.4. Skilsmisse på grundlag af vold

En ægtefælle har ret til skilsmisse, hvis den anden ægtefælle har udøvet forsætlig vold af grovere karakter mod ægtefællen eller børnene, jf. ægteskabslovens § 34. Dette gælder dog kun, hvis

ægtefællen indgiver anmodning herom inden 1 år efter, at ægtefællen har fået kendskab hertil, og inden 3 år efter volden er begået.

5.3.5. Skilsmisse på grundlag af bigami

En ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle har indgået nyt ægteskab, og ægteskabet mellem ægtefællerne fortsat består, jf. ægteskabslovens § 35.

5.3.6. Skilsmisse på grundlag af børnebortførelse

En ægtefælle har ret til skilsmisse, hvis den anden ægtefælle ulovligt har ført ægtefællens barn ud af landet, eller hvis den anden ægtefælle ulovligt tilbageholder barnet i udlandet, jf. ægteskabslovens § 36. Dette gælder dog kun, hvis ægtefællen indgiver anmodning herom, mens barnet på grund af den ulovlige bortførelse eller tilbageholdelse opholder sig i udlandet, eller senest 1 år efter at barnet er bragt tilbage.

5.4. Gebyr for anmodning om separation eller skilsmisse

Ved indgivelse af anmodning om separation eller skilsmisse betales 900 kr. Dette gælder, uanset om ægtefællerne er enige eller uenige. Gebyret betales ved indgivelse af anmodningen om separation eller skilsmisse. Hvis gebyret ikke betales samtidig med indgivelse af anmodningen, kan statsforvaltningen afvise anmodningen.

Hvis der er indgivet en anmodning om separation eller skilsmisse, og ægtefællerne under statsforvaltningens behandling af sagen ønsker at ændre deres ansøgning til enten skilsmisse eller separation, skal der ikke betales et yderligere gebyr.

Hvis den ene eller begge ægtefæller tilbagekalder anmodningen om separation eller skilsmisse og senere søger om separation eller skilsmisse på ny, betales et nyt gebyr.

5.5. Forældremyndighed

Statsforvaltningen skal som udgangspunkt altid udlevere dokumentation for fælles forældremyndighed – ”Erklæring om fortsat fælles forældremyndighed efter separation eller skilsmisse” – når den fælles forældremyndighed fortsætter efter separation og skilsmisse. Dette gælder også ved fravalg af vilkårsforhandling.

Statsforvaltningen kan i den forbindelse lægge oplysningerne i CPR om forældreskabet til grund, hvis barnet er født i Danmark. Er barnet født i udlandet, skal der fremlægges dokumentation for forældreskabet i form af barnets fødsels-, navne-, dåbsattester el. lign.

Hvis der er usikkerhed om forældreskabet til et barn, må statsforvaltningen dog ikke udlevere dokumentation for fælles forældremyndighed.

Statsforvaltningen må kun udlevere ”Erklæring om fortsat fælles forældremyndighed efter separation eller skilsmisse” i forbindelse med udstedelse af separations- eller skilsmissebevillingen.

Hvis forældrene under vilkårsforhandlingen eller under et andet møde i statsforvaltningen indgår aftale om, at den fælles forældremyndighed skal ophæves og tillægges den ene af forældrene alene, er det ikke tilstrækkeligt, at aftalen herom medtages i vilkårsforhandlingsprotokollen (mødenotatet). Blanketten til anmeldelse af en aftale om ophævelse af den fælles forældremyndighed skal anvendes.

Der henvises i øvrigt til vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl.

6. Vilklårene

Statsforvaltningen kan meddele separation eller skilsmisse, hvis ægtefællerne er enige herom og er enige om følgende vilkår for separationen eller skilsmissen:

- Hvorvidt den ene ægtefælle skal have bidragspligt over for den anden ægtefælle.
- Hvem der skal fortsætte lejemålet, hvis ægtefællerne bor i en lejelejlighed eller andelslejlighed.

Et evt. afkald på bevarelse af retten til overlevelserente skal ikke noteres i bevillingen. Selvom dette således ikke skal noteres i bevillingen, har statsforvaltningen dog pligt til at vejlede ægtefællerne om rettighederne efter ægtefællepensionsloven og om, at ægtefællerne skal sikre deres rettigheder efter loven ved at foretage anmeldelse til pensionsinstituttet. Ægtefællerne skal endvidere vejledes om pensionsrettighedernes stilling på ægtefælleskiftet. Dette er omtalt i vejledning om behandlingen af pensionsrettigheder ved dødsfald, separation og skilsmisse. Den nævnte vejlednings punkt 4.1. om skæringstidspunktet for ophør af formuefællesskabet er ikke længere gældende. Se om skæringstidspunkt – i dag kaldet formuefællesskabets ophørsdag – i den nævnte vejlednings punkt 7.2.

Ved lov om ægtefælleskifte m.v. (lov nr. 594 af 14. juni 2011) er ægteskabslovens § 56 ophævet fra den 1. marts 2012. Vilkåret om, hvorvidt den ene ægtefælle, hvis ægtefællerne har haft særeje eller rettigheder efter § 15, stk. 2, i lov om ægteskabets retsvirkninger, skal yde et beløb til den anden ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe, er således bortfaldet fra samme dato. Er anmodningen om separation eller skilsmisse indgivet til statsforvaltningen før den 1. marts 2012, anvendes dog de hidtil gældende regler. Det vil sige, at ægteskabslovens § 56 fortsat finder anvendelse i sager, hvor anmodningen om separation eller skilsmisse er indgivet før denne dato.

7. Vilkårsforhandling

Efter modtagelsen af en anmodning om separation eller skilsmisse skal statsforvaltningen indkalde ægtefællerne til vilkårsforhandling, hvis ægtefællerne er uenige om separation eller skilsmisse eller vilklårene herfor, eller når en af ægtefællerne eller begge anmoder om vilkårsforhandling. Det er således muligt for enige ægtefæller at komme til vilkårsforhandling, hvis de aktivt vælger denne mulighed til.

Herudover kan statsforvaltningen indkalde til vilkårsforhandling, når særlige omstændigheder taler for det.

Hvis ægtefællerne er uenige, skal statsforvaltningen forsøge at opnå forligsmæssige løsninger, bl.a. gennem vejledning eller mægling i statsforvaltningen. Selv for ægtefæller, der til at begynde med forekommer meget uenige, vil forlig eller en mere positiv holdning til at tage imod mæglingstilbud formentlig kunne nås ved information og vejledning. Ægtefællerne skal derfor som udgangspunkt møde i statsforvaltningen, selv om de på forhånd mener at være uløseligt uenige, hvorved de kan vejledes om retsgrundlaget og om konfliktløsningsmulighederne.

Formålet med vilkårsforhandlingen er således at kontrollere, om de materielle betingelser for separationen eller skilsmissen er opfyldt, og at afklare om der er eller kan blive enighed om vilklårene for separationen eller skilsmissen. Ægtefællerne skal endvidere informeres og vejledes om rækkevidden af vilklårene, om muligheden for mægling, jf. ægteskabslovens § 41, samt om andre spørgsmål af betydning for separation eller skilsmisse, jf. punkt 7.2.

Hvis det i forbindelse med indgivelsen af en anmodning om separation eller skilsmisse konstateres, at der ligeledes er uenighed om andre spørgsmål, herunder forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, indkaldes ægtefællerne til et møde, hvor alle spørgsmål drøftes, således at der så vidt muligt kan findes en samlet løsning på de rejste problemstillinger.

7.1. Indkaldelse til vilkårsforhandling

Efter modtagelsen af en anmodning om separation eller skilsmisse, og hvis vilkårsforhandling skal afholdes pga. uenighed, fordi ægtefællerne ønsker det, eller fordi statsforvaltningen finder, at særlige omstændigheder taler for det, indkaldes ægtefællerne hurtigst muligt og inden 14 dage til vilkårsforhandling, der så vidt muligt skal afholdes senest 14 dage efter indkaldelsen.

Indkaldelsen skal som udgangspunkt indeholde oplysninger om følgende punkter:

- 1) Tid og sted for vilkårsforhandling.
- 2) Mødets forventede varighed.
- 3) Hvem der skal kontaktes ved evt. afbud.
- 4) Oplysning om, hvorvidt begge ægtefæller er indkaldt til mødet.
- 5) Muligheden for tolkebistand.
- 6) Hvilken dokumentation ægtefællerne skal medbringe.
- 7) Der skal vejledes om § 4 i opløsningsbekendtgørelsen (kravet om personligt og samtidigt møde samt om muligheden for at fravige dette krav). Denne vejledning kan gives ved i indkaldelsen til vilkårsforhandling at citere bekendtgørelsens § 4.

Er en ægtefælle umyndig, under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7, skal værgeren tilsiges til vilkårsforhandlingen for at tage stilling til vilkår, der er omfattet af værgemålet. Dette er dog ikke nødvendigt, hvis værgeren i fornødent omfang skriftligt har tiltrådt vilkårene for separationen eller skilsmissen.

Der vil i helt særlige tilfælde kunne holdes separate møder med ægtefællerne. Det gælder f.eks., hvis en ægtefælle har været voldelig over for den anden. Det kan også i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt med separate møder som led i forligsbestræbelser.

Hvis en ægtefælle har ophold i udlandet, foretages vilkårsforhandling af den danske repræsentation på det sted, hvor ægtefællen opholder sig eller kan give møde, medmindre ægtefællen er indforstået med at møde til vilkårsforhandling i statsforvaltningen. Se hertil cirkulæreskrivelse af 27. juni 2005 om statsamternes (nu statsforvaltningens) mulighed for at få assistance i familieretlige sager fra danske ambassader og andre repræsentationer. Se endvidere punkt 4.2. om international kompetence.

7.2. Afholdelse af vilkårsforhandlinger

Under vilkårsforhandlingen skal statsforvaltningen i nødvendigt omfang vejlede ægtefællerne om nedennævnte forhold. Vejledningen bør målrettes de konkrete problemstillinger, som ægtefællerne rejser i forbindelse med separation eller skilsmisse.

- Forældremyndighed og barnets bopæl, herunder fortsat fælles forældremyndighed efter separation og skilsmisse samt mulighederne for ændring af forældremyndighed.
- Samvær, herunder anden kontakt end samvær og retten til orientering om barnet.
- Børnebidrag og ægtefællebidrag.
- Formuefællesskabets ophør, herunder om ophørsdagen.
- Bortfald af arveret.
- Aftrapning og bortfald af ægtefællebidrag.
- Reglerne om ægtefællepension og pensionsrettighedernes behandling på ægtefælleskiftet. Er omtalt i vejledning af 14. december 2006 om behandlingen af pensionsrettigheder ved dødsfald, separation og skilsmisse.
- Bevilling til separation eller skilsmisse kan ikke med sikkerhed forventes anerkendt i udlandet uden for de nordiske lande.
- Mulighederne for ændring af vilkår, jf. ægteskabslovens §§ 52, 53 og 58.
- Virkningerne af fortsættelse eller genoptagelse af samlivet efter separation.

I forbindelse med vejledning om formuefællesskabets ophør skal statsforvaltningen vejlede ægtefællerne om, at de ikke kun skal indgå aftale om deling af deres indbo m.v., men også om deling af de øvrige formueaktiver i fællesboet. Hvis ægtefællerne ønsker det, noteres sådanne aftaler i vilkårsprotokollen eller lægges på sagen. Er ægtefællerne uenige om bodelingen, orienteres de om muligheden for at indbringe sagen for skifteretten.

Ved lov om ægtefælleskifte m.v. (lov nr. 594 af 14. juni 2011) er reglerne om tidspunktet for ophør af ægtefællernes formuefællesskab ændret sådan, at formuefællesskabet ophører ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen. Ægtefællerne kan dog aftale en anden ophørsdag. Hvis der er ganske særlige praktiske forhold, kan skifteretten efter indstilling fra bobehandleren bestemme en anden ophørsdag. Statsforvaltningen skal vejlede ægtefællerne om disse regler.

Hvis der under vilkårsforhandlingen opnås enighed mellem ægtefællerne, og betingelserne i øvrigt er opfyldt, meddeler statsforvaltningen separation eller skilsmisse, jf. punkt 9.1.1.

Hvis ægtefællerne under vilkårsforhandlingen i statsforvaltningen ikke kan opnå enighed om separation eller skilsmisse og om vilkårene herfor, skal statsforvaltningen orientere om muligheden for mægling, jf. lovens § 41. Der henvises til punkt 8.2.

Statsforvaltningen udfærdiger vilkårsforhandlingsprotokol i forbindelse med vilkårsforhandlingen. Protokollen underskrives af ægtefællerne og af den, der har foretaget vilkårsforhandlingen. Hvis værgens tiltrædelse af vilkår fremgår af protokollen, underskrives den også af værgen.

7.3. Beslutning om ikke at afholde vilkårsforhandling

Hvis der efter ægteskabslovens § 38, stk. 1, nr. 2, skal afholdes vilkårsforhandling, kan statsforvaltningen i særlige tilfælde bestemme, at der alligevel ikke skal afholdes vilkårsforhandling, jf. lovens § 38, stk. 2.

Bestemmelsen skal administreres restriktivt og er f.eks. tænkt anvendt i situationer, hvor en ægtefælle bor i udlandet, og hverken kan eller vil afholde udgifterne ved at rejse til Danmark for at deltage i vilkårsforhandling, en ægtefælle har behov for en dom om separation eller skilsmisse, der kan anerkendes i et land, hvor det kan være vanskeligt at få anerkendt en administrativ separations- eller skilsmissebevilling, eller der for nylig i forbindelse med en tidligere anmodning om separation eller skilsmisse har været forgæves forligsbestræbelser. Hvis statsforvaltningen efter denne bestemmelse beslutter, at der ikke skal afholdes vilkårsforhandling, skal der ikke i denne situation betales gebyr for vilkårsforhandling. Se også punkt 10.4.

7.4. Gebyr for vilkårsforhandling

Hvis der skal afholdes vilkårsforhandling, jf. ægteskabslovens § 38, stk. 1, nr. 1 og 2, skal der indbetales et gebyr på 1.000 kr.

Ved *tilvalg af vilkårsforhandling* skal gebyret betales ved anmodningen om, at der afholdes vilkårsforhandling. Statsforvaltningen skal ikke indkalde ægtefællerne til vilkårsforhandling, før gebyret er betalt.

I *uenighedssager* skal der normalt afholdes vilkårsforhandling, og der skal betales et gebyr herfor. Betales gebyret ikke, skal statsforvaltningen ikke indkalde ægtefællerne til vilkårsforhandling. I så fald kan statsforvaltningen afslå ansøgningen om separation eller skilsmisse med henvisning til, at det er en betingelse for en bevilling, at der afholdes vilkårsforhandling, og at dette ikke er muligt, da der ikke er betalt gebyr herfor. Dette afslag vil ikke være en afslutning af sagen efter § 43 i

ægteskabsloven og kan således ikke indbringes for retten. I stedet vil afgørelsen kunne påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen.

Hvis statsforvaltningen beslutter, at der skal afholdes vilkårsforhandling efter ægteskabslovens § 38, stk. 1, nr. 3, skal der ikke betales gebyr for vilkårsforhandlingen.

8. Mægling

Der er i ægteskabsloven to former for mægling:

- 1) Mægling hos en præst, jf. § 40.
- 2) Konfliktmægling ved uenighed om vilkårene for separation og skilsmisse, jf. § 41.

8.1. Mægling hos en præst

Hvis ægtefællerne ønsker det, kan de i anmodningen om separation eller skilsmisse anmode om mægling hos en præst.

Skal der foretages mægling mellem ægtefællerne hos en præst efter ægteskabslovens § 40, udsættes sagen, indtil mæglingen er gennemført.

8.2. Konfliktmægling

Statsforvaltningen kan tilbyde konfliktmægling ved uenighed om vilkårene for separationen eller skilsmissen, jf. ægteskabslovens § 41.

Konfliktmæglingen varetages af sagsbehandlere i statsforvaltningen og psykologer eller andre sagkyndige. Mæglingen kan evt. også varetages af tilknyttede advokatmæglere. I konfliktmæglingen deltager normalt to mæglere, men det kan også besluttes, at mæglingen gennemføres af én mægler. Dette kræver, at mægleren har stor rutine, og at sagen er egnet til en sådan mægling. I meget konfliktfyldte sager bør der som udgangspunkt mægles af to, idet disse sager ofte er meget krævende for mægler, hvorfor det giver god mening at have en co-mægler, som kan bringe nye spørgsmål og vinkler på mæglingen.

Statsforvaltningen tilrettelægger selv, i hvilken form konfliktmæglingen skal gennemføres.

Egentlige bodelingsspørgsmål er ikke omfattet af statsforvaltningens tilbud om konfliktmægling. Angår ægtefællernes uenighed alene bodelingsspørgsmål, vil statsforvaltningen kunne henvise ægtefællerne til privat mægling.

Accepterer ægtefællerne tilbuddet om konfliktmægling, gennemføres dette hurtigst muligt. Herefter kan sagen f.eks. slutes ved, at ægtefællerne er blevet enige.

Når sagen overgår til konfliktmægling, afsluttes sagen ikke, og der skal være en tilbagemelding fra mægleren, når mæglingen er afsluttet, således at statsforvaltningen kan tage stilling til, om sagen kan eller skal afsluttes.

Hvis ægtefællerne ikke accepterer tilbuddet om konfliktmægling, træffer statsforvaltningen afgørelse om afslutning af sagen.

9. Sager, hvor der ikke skal afholdes vilkårsforhandling

Statsforvaltningen kan meddele separation eller skilsmisse uden vilkårsforhandling, hvis betingelserne for at give separation eller skilsmisse efter ægteskabslovens §§ 29, 30 og 32-36 er til stede, og hvis ingen af ægtefællerne anmoder om vilkårsforhandling, jf. lovens § 38, stk. 1, nr. 1.

Statsforvaltningen kan dog uanset bestemmelserne i lovens § 38, stk. 1, nr. 1 og 2, bestemme, at vilkårsforhandling skal afholdes, hvis særlige omstændigheder taler for det. Der henvises til punkt 9.3.

9.1. Vilkårsforhandling er ikke tilvalgt

Hvis ægtefællerne ikke anmoder om vilkårsforhandling efter ægteskabslovens § 38, stk. 1, nr. 1, er det en forudsætning, at det af anmodningen til statsforvaltningen fremgår, at ægtefællerne er enige om separation eller skilsmisse efter lovens §§ 29, 30 og 32-36 og om vilkårene herfor. Anmodningen skal være modtaget af statsforvaltningen senest to måneder efter, at den første af ægtefællerne har underskrevet den. Dette fremgår af § 2 i opløsningsbekendtgørelsen.

Ægtefællerne skal skriftligt meddele statsforvaltningen de oplysninger om vilkårene for separation eller skilsmisse, der fremgår af anmodningsblanketten. Oplysningerne skal bekræftes ved personlig underskrift, herunder evt. ved elektronisk signatur (NemID).

9.1.1. Betingelserne for at udstede bevilling til separation eller skilsmisse

Statsforvaltningen skal påse, at de materielle betingelser for at meddele separation eller skilsmisse er opfyldt, og at ægtefællerne er enige om separation eller skilsmisse og om vilkårene herfor.

Statsforvaltningen skal endvidere være opmærksom på, om vilkårene er urimelige over for en af ægtefællerne. I så fald skal ægtefællerne orienteres herom.

Udover betingelserne for separation og skilsmisse i ægteskabsloven skal statsforvaltningen være opmærksom på følgende:

- Bevilling til skilsmisse efter ægteskabslovens § 33 må ikke meddeles, før utroskaben er godtgjort ved en fælles erklæring fra ægtefællerne, som kan afgives på ansøgningsblanketten. Erklæringen afgives skriftligt, medmindre statsforvaltningen bestemmer andet.
- Er en ægtefælle umyndig, under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7, skal værgeren skriftligt godkende de vilkår for separationen eller skilsmissen, som er omfattet af værgemålet.
- Anmodninger om skilsmisse efter lovens § 30, stk. 2 på grundlag af separation opnået uden for de nordiske lande forelægges for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen. Hvis betingelserne for skilsmisse efter ægteskabslovens § 32 er opfyldt eller vil være det inden for en overskuelig fremtid, eller ægtefællerne er enige om skilsmisse efter ægteskabslovens § 29, kan statsforvaltningen dog i stedet opfordre ægtefællerne til at anmode om skilsmisse efter denne bestemmelse.
- Udfærdigelse af separations- eller skilsmissebevilling anmeldes til CPR. Der henvises bl.a. til meddelelse fra CPR-kontoret om registrering af forældremyndighed og separation i CPR.
- Udfærdigelse af separations- eller skilsmissebevilling til udlændinge, der er statsborgere i andre lande end de nordiske, indberettes til Udlændingestyrelsen.

Det er ikke en forudsætning for at udstede separations- eller skilsmissebevilling, at det er afklaret, om der er indgået aftale om størrelsen af et evt. ægtefællebidrag.

9.2. Skilsmisse på grundlag af separation

Vilkårsforhandling kan også undlades, hvis der ønskes skilsmisse efter ægteskabslovens § 30, stk. 2, og vilkårene for separationen også gælder for tiden efter skilsmissen, jf. lovens § 38, stk. 1, nr. 2.

Der kan kun meddeles skilsmisse ved bevilling på grundlag af separation uden udtrykkeligt samtykke, hvis der ved separationen er taget stilling til alle vilkår for skilsmissen.

Dette indebærer, at vilkåret om bidragspligt ved separationen også skal gælde for skilsmissen (gennemgående vilkår).

Hvis ægtefællerne ikke ved separationen har taget stilling til bidragspligten efter skilsmissen, men i separationsperioden er blevet enige herom og ikke ønsker vilkårsforhandling, kan skilsmisse meddeles uden afholdelse af vilkårsforhandling. Hvis ægtefællerne er uenige om bidragspligten

efter skilsmissen, eller de ønsker afholdelse af vilkårsforhandling, indkaldes der til vilkårsforhandling. Der kan ikke meddeles bevilling til skilsmisse uden udtrykkeligt samtykke. Det er derfor vigtigt, at ægtefællerne så vidt muligt ved separationen tager stilling hertil.

9.2.1. Særligt om skilsmisse på grundlag af separation uden udtrykkeligt samtykke fra den anden ægtefælle

Efter ægteskabslovens § 42, stk. 2, kan statsforvaltningen meddele skilsmisse ved bevilling efter separation (lovens § 30, stk. 2) uden udtrykkeligt samtykke fra den anden ægtefælle, hvis der ved separationen er taget stilling til alle vilkår for skilsmissen.

Efter forarbejderne til bestemmelsen er det en forudsætning for at meddele skilsmisse uden udtrykkeligt samtykke, at den anden ægtefælle er blevet gjort bekendt med anmodningen om skilsmisse og med, at statsforvaltningen vil meddele skilsmisse på de aftalte vilkår, medmindre den anden ægtefælle inden en vis frist protesterer herimod.

9.2.2. Fremgangsmåden ved skilsmisse uden udtrykkeligt samtykke

Når statsforvaltningen modtager en anmodning om skilsmisse på grundlag af separation fra den ene ægtefælle, orienterer statsforvaltningen den anden ægtefælle om anmodningen (varslingsbrev nr. 1) og beder den anden ægtefælle oplyse, om denne vil medvirke til skilsmisse. Dette brev kan sendes som almindelig post.

Hvis den anden ægtefælle ikke besvarer henvendelsen, sender statsforvaltningen endnu et brev (varslingsbrev nr. 2). Ved dette brev orienteres den anden ægtefælle om, at der vil blive meddelt bevilling til skilsmisse på vilkårene for separationen, medmindre ægtefællen protesterer herimod.

Der fastsættes en svarfrist på mindst 20 dage fra modtagelsen. Fristen bør være længere, hvis ægtefællen opholder sig i udlandet.

For at sikre, at varslingsbrev nr. 2 er kommet frem, sendes det med afleveringsattest. Har den anden ægtefælle adresse i udlandet, kan brevet ikke sendes med afleveringsattest, men skal i stedet sendes rekommanderet med modtagelsesbevis.

Når afleveringsattesten m.v. kommer retur, skal statsforvaltningen sikre sig, at den er udfyldt korrekt med angivelse af, hvordan og hvornår brevet er afleveret, eller at der er kvitteret for modtagelsen. Hvis attesten m.v. ikke er udfyldt korrekt, kan statsforvaltningen forhøre sig nærmere hos Post Danmark. Ellers fremsendes der et nyt brev med afleveringsattest m.v.

Statsforvaltningen kan også på anden måde end ved afleveringsattest m.v. sikre sig, at ægtefællen har modtaget brevet. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis ægtefællen kontakter statsforvaltningen i anledning af brevet, eller ægtefællen i en telefonsamtale med statsforvaltningen i anden anledning bekræfter, at brevet er modtaget. I så fald noteres dette i et notat efter offentlighedslovens § 6. Statsforvaltningen behøver således ikke altid afvente, at afleveringsattesten m.v. kommer retur.

Endvidere kan statsforvaltningen – hvis ægtefællen i anden anledning er til møde i statsforvaltningen – i forbindelse med mødet udlevere varslingsbrev nr. 2 og notere, hvornår brevet er udleveret til ægtefællen personligt.

Reagerer ægtefællen ikke inden den fastsatte frist, kan der meddeles bevilling til skilsmisse. Hvis ægtefællen reagerer inden fristen og svarer bekræftende på anmodningen, kan der ligeledes meddeles bevilling til skilsmisse.

Svarer ægtefællen benægtende, afslutter statsforvaltningen sagen og orienterer ægtefællerne om muligheden for at få sagen indbragt for domstolene. Hvis 6 måneders fristen i ægteskabslovens § 30, stk. 2, endnu ikke er udløbet, orienteres ægtefællerne om, at denne frist også gælder ved rettens behandling af sagen.

Skønner statsforvaltningen, at det vil være muligt at opnå enighed mellem ægtefællerne om skilsmisse ved bevilling, fortsætter statsforvaltningen behandlingen af sagen og indkalder f.eks. ægtefællerne til vilkårsforhandling m.v.

9.3. Vilkårsforhandling, selvom der er enighed, og selvom ægtefællerne ikke har tilvalgt dette

Hvis særlige omstændigheder taler for det, kan statsforvaltningen efter ægteskabslovens § 38, stk. 1, nr. 3, bestemme, at der skal foretages vilkårsforhandling, uanset at der ikke er uenighed om separation eller skilsmisse eller vilkårene herfor, og uanset at ægtefællerne ikke har anmodet herom. På den måde sikres ægtefællerne den nødvendige vejledning, hvis de f.eks. har aftalt et vilkår, der indikerer, at de ikke kan overskue konsekvenserne af separationen eller skilsmissen. Dette gælder også ved anmodning om skilsmisse på grundlag af separation.

Hvis statsforvaltningen efter lovens § 38, stk. 1, nr. 3, bestemmer, at der skal foretages vilkårsforhandling, følges proceduren som beskrevet i punkt 7.

I følgende situationer kan særlige omstændigheder efter en konkret vurdering tale for at bestemme, at der skal foretages vilkårsforhandling, selvom ægtefællerne ikke har tilvalgt det:

- Statsforvaltningen er i tvivl om, hvorvidt begge ægtefæller forstår betydningen af separationen eller skilsmissen og vilkårene herfor. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis det fremgår af sagen, at en ægtefælle ikke kan læse eller ikke har tilstrækkeligt kendskab til det danske sprog.
- Der er tale om et langvarigt ægteskab med betydelig forskel i ægtefællernes indtægter, erhvervsevne og/eller formue, hvor det aftales, at der ikke skal betales ægtefællebidrag.
- Statsforvaltningen har mistanke om, at aftalen om vilkårene er indgået under utilbørligt pres.

Der er alene tale om eksempler på situationer, hvor statsforvaltningen bør overveje at bestemme, at der skal foretages vilkårsforhandling. Statsforvaltningen skal således ikke altid bestemme, at der i disse situationer skal foretages vilkårsforhandling.

Hvis begge ægtefæller er repræsenteret ved advokat, må det som udgangspunkt altid anses for ubetænkeligt at undlade at afholde vilkårsforhandling, også selvom de er repræsenteret ved samme advokat.

Beslutningen om afholdelse af vilkårsforhandling træffes ud fra de oplysninger, der fremgår af anmodningen med bilag samt de oplysninger om ægtefællerne, som statsforvaltningen i øvrigt måtte være i besiddelse af. Statsforvaltningen skal således som udgangspunkt ikke indhente yderligere oplysninger til brug for denne beslutning.

Hvis der er usikkerhed om f.eks. ægtefællernes forståelse af et bestemt vilkår, skal statsforvaltningen søge dette afklaret. Dette kan ske telefonisk eller skriftligt, inden der træffes beslutning om afholdelse af vilkårsforhandling.

Det bemærkes i den forbindelse, at en mangelfuld eller fejlagtig udfyldt anmodningsblanket ikke bør begrunde indkaldelse til vilkårsforhandling, medmindre manglerne – efter en konkret vurdering – giver statsforvaltningen anledning hertil. I stedet bør statsforvaltningen anmode ægtefællerne om at berigtige mindre mangler eller indsende en ny blanket. Berigtigelse kan foretages telefonisk, medmindre det drejer sig om ægtefællernes aftale om vilkårene for separationen eller skilsmissen, herunder ved separation aftale om bidragspligten efter skilsmisse. Manglende indsendelse af bilag kan ikke i sig selv begrunde indkaldelse til vilkårsforhandling.

Hvis statsforvaltningen mener, at ægtefællerne har behov for orientering eller rådgivning om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær, underholdsbidrag m.v., der ikke har betydning for anmodningen om separation eller skilsmisse, bør statsforvaltningen i stedet tilbyde dem vejledning herom uden at lade dette foregå i tilknytning til en vilkårsforhandling. Dette kan f.eks. ske samtidig med udsendelsen af bevillingen.

Hvis statsforvaltningen bestemmer, at der skal afholdes vilkårsforhandling, selvom ægtefællerne ikke har tilvalgt det, og ægtefællerne fortsat ikke ønsker vilkårsforhandling, afslutter statsforvaltningen sagen. Det bemærkes, at der i denne situation ikke er mulighed for at indbringe sagen for retten, da afslutningen af sagen skyldes, at ægtefællerne er udeblevet fra vilkårsforhandling trods indkaldelse, jf. lovens § 43, stk. 1, 3. pkt.

10. Sagens afslutning

Statsforvaltningen kan afslutte en sag om separation eller skilsmisse i følgende tilfælde:

- 1) Hvis separation eller skilsmisse kan meddeles på baggrund af ægtefællernes enighed om at anmode herom samt enighed om vilkårene herfor, jf. ægteskabslovens § 42. Dette beskrives i punkt 10.1.
- 2) Hvis den anmodende ægtefælle tilbagekalder sin anmodning, og den anden ægtefælle ikke fastholder anmodningen.
- 3) Hvis den fornødne enighed mellem ægtefællerne ikke er opnået, eller hvis statsforvaltningen finder det betænkeligt at meddele bevilling, jf. lovens § 43, stk. 1. I så fald afslår statsforvaltningen anmodningen og afslutter sagen. Statsforvaltningen vejleder samtidig ægtefællerne om muligheden for at få sagen indbragt for retten. Der henvises til punkt 10.2.
- 4) Hvis en ægtefælle anmoder om, at sagen afsluttes og indbringes for retten, og ægtefællerne har modtaget vejledning under vilkårsforhandlingen, uden at den fornødne enighed er opnået, eller hvis en ægtefælle anmoder om, at sagen afsluttes og indbringes for retten, og den pågældende er mødt til vilkårsforhandling, mens den anden ægtefælle er udeblevet trods to indkaldelser jf. lovens § 43, stk. 2. I så fald afslår statsforvaltningen anmodningen og afslutter sagen. Statsforvaltningen vejleder samtidig ægtefællerne om muligheden for at få sagen indbragt for retten. Der henvises til punkt 10.3.
- 5) Hvis en eller begge ægtefæller anmoder om afslutning af sagen, kan statsforvaltningen i særlige tilfælde afslutte sagen og indbringe den for retten, selv om betingelserne i § 43, stk. 1 eller 2, ikke er opfyldt. Der henvises til punkt 10.4.
- 6) Hvis statsforvaltningen ikke har international kompetence til at behandle sagen, jf. lovens § 43 a. I så fald afviser statsforvaltningen anmodningen og afslutter sagen. Statsforvaltningen vejleder samtidig ægtefællerne om muligheden for at få afvisningen indbragt for retten. Dette er nærmere beskrevet i vejledning om international kompetence i sager om separation og skilsmisse.

10.1. Bevilling til separation eller skilsmisse

Hvis betingelserne for separation eller skilsmisse er opfyldt, afslutter statsforvaltningen sagen med en bevilling til separation eller skilsmisse.

10.1.1. Indholdet af separations- og skilsmissebevillinger

Separations- og skilsmissebevillinger udfærdiges på en godkendt blanket.

En bevilling til separation eller skilsmisse skal indeholde følgende:

- 1) Aftalen om bidragspligt, herunder også hvis det aftales, at der ikke skal være bidragspligt. I separationsbevillinger skal det endvidere anføres, om vilkåret om bidragspligt alene er aftalt for separationsperioden, eller om vilkåret også skal gælde for tiden efter skilsmisse på grundlag af separationen.
- 2) Aftale om, hvem af ægtefællerne der skal fortsætte et evt. lejemål eller en andelsret vedrørende deres hidtidige leje- eller andelsbolig.

3) Hvis der meddeles bevilling til personer, der har statsborgerret eller bopæl i udlandet uden for de nordiske lande, skal grundlaget for statsforvaltningens internationale kompetence anføres i bevillingen, f.eks. at en af ægtefællerne har bopæl her i landet.

Hvis en aftale m.v. er omfangsrig, kan der i bevillingen henvises til aftalen, der vedhæftes bevillingen.

Meddeles skilsmisse på grundlag af separation, skal separationsbevillingen eller en udskrift af separationsdommens konklusion vedhæftes skilsmissebevillingen. Der skal anvendes de originale separationsdokumenter eller bekræftede kopier heraf.

Som ovenfor nævnt er det kun ægtefællernes aftale om vilkår, der skal anføres i bevillingen. Det skal således ikke noteres, at der ikke er en fælles leje- eller andelsbolig, at der ikke er særeje m.v. Endvidere skal aftaler om størrelsen af ægtefællebidrag og om ændring heraf ikke noteres i bevillingen. Bodelingsaftaler noteres heller ikke i bevillingen, men kan noteres i vilkårsprotokollen eller lægges på sagen, jf. punkt 7.2.

10.2. Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte sagen

Efter ægteskabslovens § 43, stk. 1, 1. pkt., kan statsforvaltningen på eget initiativ afslutte en sag om separation eller skilsmisse, hvis den fornødne enighed for at meddele bevilling ikke er opnået efter forligsbestræbelser, eller hvis statsforvaltningen finder det betænkeligt at meddele separation eller skilsmisse.

10.2.1. Enighed er ikke opnået

Statsforvaltningen kan træffe afgørelse om at afslutte en sag om separation eller skilsmisse, hvis den fornødne enighed for at meddele bevilling ikke er opnået efter forligsbestræbelser, jf. ægteskabslovens § 43, stk. 1.

Afgørende herfor er, at der ikke har kunnet opnås enighed om separation eller skilsmisse og om vilkårene herfor, herunder hvis det skønnes, at fortsatte forligsbestræbelser vil være forgæves.

Dette kan f.eks. konstateres under vilkårsforhandlingen, hvor ægtefællerne viser sig uforsonlige over for hinanden eller har faste modstående standpunkter, eller hvis et tilbud om mægling, der er fremsat under vilkårsforhandlingen, afslås af den ene ægtefælle. Betingelsen kan også opfyldes, hvis konfliktmæglingen, jf. lovens § 41, er afsluttet uden opnåelse af enighed eller ved, at en ægtefælle telefonisk eller skriftligt tilkendegiver at være uenig.

Statsforvaltningen kan også afslutte en sag, hvis en af ægtefællerne ikke møder. Der kan være tale om følgende to situationer:

- 1) Den anmodende ægtefælle – eller begge ægtefæller – udebliver fra vilkårsforhandling.
- 2) Modparten har ikke reageret på statsforvaltningens henvendelser.

Udebliver den anmodende ægtefælle eller begge ægtefæller uden lovlig grund fra vilkårsforhandling, anses anmodningen i almindelighed som bortfaldet, og statsforvaltningen kan henlægge sagen.

Hvis den anmodende ægtefælle udebliver, mens den anden ægtefælle møder og fastholder anmodningen, indkaldes ægtefællerne på ny til vilkårsforhandling.

Det bemærkes, at det er overladt til statsforvaltningen efter et konkret skøn at vurdere, hvornår udeblivelse bør føre til, at sagen afsluttes. Det er således ikke en betingelse for, at statsforvaltningen på eget initiativ kan afslutte sagen, at der har været to forgæves indkaldelser, og at udeblivelsen er sket ”uden gyldig grund”.

10.2.2. Betænkelighed ved at meddele bevilling

Statsforvaltningen kan endvidere træffe afgørelse om at afslutte en sag om separation eller skilsmisse, hvis statsforvaltningen finder det betænkeligt at meddele bevilling, jf. ægteskabslovens § 43, stk. 1.

Denne grund til at afslutte sagen tænkes navnlig anvendt i tilfælde, hvor ægtefællernes enighed ikke er understøttet af oplysninger om, at en af de umiddelbare skilsmissegrunde i lovens §§ 32-36 foreligger. Reglen kan også anvendes ved anmodninger om skilsmisse på grundlag af separation efter lovens § 30, stk. 2, hvis der er mistanke om, at samlivet er fortsat eller genoptaget efter en separation, jf. lovens § 31.

Der kan også forekomme andre situationer, hvor statsforvaltningen finder det betænkeligt at meddele bevilling til separation eller skilsmisse og derfor afslår anmodningen og afslutter sagen, jf. lovens § 43, stk. 1.

Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis ægtefællerne aftaler vilkår, der er urimelige over for en af ægtefællerne. Se herom TFA 2001.73, hvor Civilretsdirektoratet (nu Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen) dog ikke fandt det betænkeligt at meddele bevilling trods de aftalte usædvanlige vilkår.

10.3. Ægtefællernes anmodning om afslutning af sagen

En ægtefælle kan anmode statsforvaltningen om at afslutte en sag om separation eller skilsmisse, når ægtefællerne – efter vilkårsforhandling og evt. konfliktmægling – ikke er blevet enige om separation eller skilsmisse og om vilkårene herfor, eller hvis den ene ægtefælle er mødt til to vilkårsforhandlinger, og den anden ægtefælle er udeblevet fra begge vilkårsforhandlinger, jf. ægteskabslovens § 43, stk. 2. En anmodning om, at sagen afsluttes i statsforvaltningen, vil normalt samtidig være en anmodning om sagens indbringelse for retten. Hvis statsforvaltningen er i tvivl om, hvorvidt sagen ønskes afsluttet med henblik på indbringelse for retten, eller om den pågældende ægtefælle trækker anmodningen tilbage, skal dette afklares.

Anmodning om indbringelse for retten kan fremsættes efterfølgende og skriftligt eller under et møde, hvor beslutningen om at afslutte sagen i statsforvaltningen meddeles ægtefællerne. Det afgørende er, at anmodningen om indbringelse for retten fremsættes efter, at ægtefællerne har deltaget i vilkårsforhandling, eller efter den ene ægtefælle er mødt til to vilkårsforhandlinger, og den anden ægtefælle er udeblevet fra begge vilkårsforhandlinger. Der vil således ikke kunne ske indbringelse for retten inden afholdelse af vilkårsforhandling eller inden to indkaldelser hertil, hvor den ene ægtefælle er mødt, mens den anden ægtefælle er udeblevet.

Begge ægtefæller er mødt til vilkårsforhandling og har evt. deltaget i konfliktmægling

Efter lovens § 43, stk. 2, nr. 1, kan enhver af ægtefællerne ved fortsat uenighed om separation eller skilsmisse og om vilkårene herfor kræve en sag afsluttet med henblik på indbringelse for retten, når de har været til vilkårsforhandling og evt. konfliktmægling i statsforvaltningen, og ægtefællerne eller en af dem ikke ønsker yderligere konfliktløsning, eller konfliktløsning ikke har ført til enighed om separation eller skilsmisse og om vilkårene herfor.

Udeblivelse fra vilkårsforhandling

En ægtefælle, der er mødt til vilkårsforhandling, kan kræve sagen afsluttet, når den anden ægtefælle er udeblevet fra vilkårsforhandling to gange trods indkaldelse. Derimod har den ægtefælle, der er udeblevet fra en vilkårsforhandling, ikke mulighed for at kræve sagen afsluttet og indbragt for retten.

10.4. Andre forhold, der kan føre til, at sagen afsluttes

Statsforvaltningen kan i særlige tilfælde efter anmodning træffe afgørelse om at afslutte en sag om separation eller skilsmisse og indbringe den for retten, selv om betingelserne i ægteskabslovens § 43, stk. 1 eller 2, ikke er opfyldt, jf. stk. 3. Der er tale om en undtagelsesbestemmelse, som f.eks. vil kunne anvendes i følgende tilfælde (opregningen er ikke udtømmende):

Bopæl i udlandet

Hvis en af ægtefællerne bor i udlandet, og vedkommende ikke kan eller vil afholde udgifterne ved at rejse til Danmark og deltage i vilkårsforhandling og evt. konfliktmægling, kan begge ægtefæller anmode om, at statsforvaltningen afslutter sagen og indbringer den for retten. Her tænkes navnlig på tilfælde, hvor den sagsøgende ægtefælle efter retsplejelovens § 448 c, stk. 1, nr. 2, har valgt at anlægge sagen i Danmark (sende ansøgningen til statsforvaltningen), selvom den sagsøgte ægtefælle bor i udlandet.

Der er behov for en dom, der kan anerkendes i udlandet

Hvis en ægtefælle har behov for en dom om separation eller skilsmisse, der kan anerkendes i udlandet, kan ægtefællen anmode statsforvaltningen om at afslutte sagen og indbringe den for retten, uden at der indkaldes til vilkårsforhandling.

Selv om ægtefællerne er enige om separation eller skilsmisse og om vilkårene herfor, kan de i særlige tilfælde have behov for en dom om separation eller skilsmisse i stedet for at indgå en aftale herom gennem statsforvaltningen, f.eks. fordi der ellers vil opstå problemer med at få afgørelsen anerkendt i udlandet. I så fald kan statsforvaltningen efter anmodning – trods enigheden – indbringe sagen for retten.

Der har for kort tid siden været gennemført forligsbestræbelser, og fristen for anmodning om indbringelse for retten er overskredet

Hvis der har været forgæves forligsbestræbelser i sagen, og ægtefællerne eller en af ægtefællerne ikke inden udløbet af 4-ugers fristen i lovens § 43, stk. 1, har anmodet om, at sagen indbringes for retten, vil statsforvaltningen i særlige tilfælde kunne afslutte sagen, uden at der på ny indkaldes til vilkårsforhandling.

11. Indbringelse for retten

En sag om separation eller skilsmisse kan afsluttes og indbringes for retten af statsforvaltningen, hvis betingelserne i ægteskabslovens § 43 er opfyldt, jf. punkt 10.

11.1. Vejledning til ægtefællerne

Ægtefællerne skal have besked om, at statsforvaltningen har afsluttet sagsbehandlingen. Dette kan ske på et møde eller skriftligt. Hvis beslutningen meddeles på et møde, skal statsforvaltningen udfærdige et notat herom.

Ægtefællerne skal samtidig vejledes om muligheden for at få sagen indbragt for retten, og at en sådan anmodning skal fremsættes inden 4 uger, jf. punkt 11.2.

Det er en betingelse for indbringelse for retten, at den ægtefælle, der anmoder herom, anmoder om en afgørelse om separation eller skilsmisse, og at sagens afslutning ikke skyldes, at den pågældende selv er udeblevet fra vilkårsforhandling trods indkaldelse, ægteskabslovens jf. § 43, stk. 1, 3. pkt.

11.2. Frist for indbringelse

Efter ægteskabslovens § 43, stk. 1, er der en frist for anmodning om indbringelse for retten på 4 uger. Denne frist regnes fra det tidspunkt, hvor det er meddelt den pågældende, at sagen er afsluttet. Dette kan f.eks. være under et møde i statsforvaltningen, eller hvor statsforvaltningen skriftligt har meddelt ægtefællerne beslutningen om sagens afslutning. I de tilfælde, hvor statsforvaltningen har meddelt beslutningen skriftligt, antages det, at beslutningen er kommet frem til den pågældende samme dag, som brevet er sendt, hvis brevet er sendt pr. e-mail eller telefax. Er brevet sendt med almindelig post (A-brev), antages det, at brevet er kommet frem til modtageren to dage efter, at afgørelsen er dateret og overgivet til postbesørgelse. Ved økonomibreve (B-brev) er det fem dage.

Beregningen af fristen følger de almindelige retningslinjer herfor. Det følger heraf, *at* fristen regnes fra tidspunktet for beslutningens meddelelse, *at* den dag, hvor beslutningen meddeles (kommer frem til) den pågældende ikke medregnes i fristen, *at* fristen udløber efter det i fristreglen fastsatte antal uger regnet fra meddelelsesdagen, *og at* en anmodning for at være rettidig skal være kommet frem til statsforvaltningen inden kontortids ophør den dag, fristen udløber. Hvis fristen udløber en lørdag eller søn- eller helligdag, antages det normalt, at fristen forlænges til førstkommande hverdag.

Der kan ikke dispenseres fra fristen. Hvis fristen for indbringelse for retten er overskredet, afviser statsforvaltningen at indbringe sagen. Dette meddeles ægtefællerne, der samtidig orienteres om muligheden for at indgive en ny anmodning om separations- eller skilsmisssag til statsforvaltningen.

Hvis den pågældende ægtefælle mener, at fristen ikke er overskredet, indbringer statsforvaltningen sagen for retten med bemærkning om, at fristen efter statsforvaltningens opfattelse er overskredet. Det er herefter overladt til retten at afgøre, om fristen er overskredet.

Det bemærkes, at statsforvaltningen efter lovens § 43, stk. 3, i særlige tilfælde har mulighed for at afslutte en sag om separation eller skilsmisse og indbringe den for retten, hvis der for kort tid siden har været udført forgæves forligsbestræbelser, og 4 ugers fristen er overskredet, jf. punkt 10.4.

11.3. Hvordan indbringes sagen for retten

Når statsforvaltningen har afsluttet sagen, og en ægtefælle anmoder om, at sagen indbringes for retten, skal der ikke udfærdiges stævning. Sagen indbringes straks for retten.

Statsforvaltningen skal vejlede ægtefællerne om muligheden for at søge fri proces, herunder om de økonomiske betingelser herfor.

Indtægtsgrænsen for fri proces er fastsat i retsplejelovens § 325. Reglerne for samlevende i bestemmelsens stk. 4 finder også anvendelse, når der skal meddeles fri proces til sager om separation eller skilsmisse.

Sagen anses efter retsplejelovens § 448 a som indbragt for retten, når retten har modtaget anmodning om det fra statsforvaltningen.

11.4. Hvad skal oplyses til retten, og hvad skal sendes med

Statsforvaltningen skal meddele retten, efter hvilken bestemmelse sagen indbringes, og at sagen er afsluttet i statsforvaltningen.

Statsforvaltningen skal endvidere oplyse ægtefællernes navne og adresser. Hvis en eller begge ægtefæller under statsforvaltningens behandling af sagen har oplyst, at der ønskes fri proces under retssagen, skal dette meddeles retten. Det skal desuden oplyses, hvis en eller begge ægtefæller er repræsenteret af advokat eller ønsker en bestemt advokat beskikket under retssagen. I så fald skal advokatens navn og adresse ligeledes oplyses.

Det skal ligeledes oplyses, om ægtefællerne har deltaget i vilkårsforhandling, vejledningsmøder og konfliktmægling. Der må ikke videregives oplysninger om indholdet af forligsmæssige bestræbelser.

Endvidere vedlægges de under punkt 4.4. omtalte dokumenter.

Statsforvaltningen skal orientere retten, hvis der i det fremsendte materiale er oplysninger, som statsforvaltningen har undtaget fra aktindsigt efter forvaltningsloven, herunder om der er navne- og adressebeskyttelser.

Ægtefællerne orienteres ved en kopi af oversendelsesbrevet om, at sagen er oversendt til retten.

Statsforvaltningen skal anføre, hvem af ægtefællerne, statsforvaltningen anser for sagsøger i sagen og angive en begrundelse herfor.

Retsplejelovens § 448 a, stk. 3, indeholder bestemmelser om, hvem af ægtefællerne der under retssagen skal anses som sagsøger:

- 1) Den, der først har anmodet om, at sagen indbringes for retten, anses som sagsøger.
- 2) Ved samtidig anmodning om indbringelse for retten anses den ægtefælle, der indgav anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, jf. ægteskabslovens § 37, som sagsøger.
- 3) Blev anmodningen som nævnt i nr. 2 indgivet samtidig af begge ægtefæller, bestemmer statsforvaltningen, hvem der skal anses som sagsøger.

Efter retsplejelovens § 448 d, skal en ægteskabssag indbringes for retten ved sagsøgtes hjemting, jf. bestemmelsens stk. 1. Har sagsøgte ikke hjemting i Danmark, indbringes sagen for retten ved sagsøgerens hjemting, jf. stk. 2. Har ingen af ægtefællerne hjemting i Danmark, indbringes sagen for den ret, som justitsministeren bestemmer.

12. Klage over statsforvaltningens afgørelser

Som det fremgår, skal statsforvaltningen i sager om separation og skilsmisse træffe en række materielle og processuelle afgørelser. I det følgende foretages en gennemgang af klagemulighederne i relation til de hyppigst forekommende afgørelser.

Klage over statsforvaltningens behandling af en separations- eller skilsmissesag: Kan påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen. Dette gælder også i situationer, hvor sagen kan indbringes eller er indbragt for retten.

Klage over statsforvaltningens afgørelse om at udfærdige en bevilling til separation eller skilsmisse, og hvor klageren ikke mener, at betingelserne herfor var opfyldt: Kan påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, jf. ægteskabslovens § 58 a.

Afslag på at indbringe en sag om separation eller skilsmisse for retten, fordi fristen i lovens § 43, stk. 1, for at forlange sagen indbragt for retten er overskredet: Indbringes for retten.

Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte sagsbehandlingen uden udfærdigelse af separations- eller skilsmissebevilling med henblik på evt. indbringelse af sagen for retten, fordi den fornødne enighed for at give bevilling ikke er opnået, jf. lovens § 43, stk. 1: Kan ikke påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, jf. lovens § 58 a.

Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte sagsbehandlingen uden udfærdigelse af separations- eller skilsmissebevilling med henblik på evt. indbringelse af sagen for retten, fordi statsforvaltningen finder det betænkeligt at give bevilling, jf. lovens § 43, stk. 1: Kan ikke påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, jf. lovens § 58 a.

Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte sagen og indbringe den for retten, selv om betingelserne i lovens § 43, stk. 1 og 2 ikke er opfyldt, jf. § 43, stk. 3: Kan ikke påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, jf. lovens § 58 a.

Statsforvaltningens afslag på at imødekomme en anmodning om at afslutte sagen og indbringe den for retten, selv om betingelserne i lovens § 43, stk. 1 og 2, ikke er opfyldt, jf. § 43, stk. 3: Kan påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, jf. lovens § 58 a.

Statsforvaltningens afvisning af at behandle en sag om separation eller skilsmisse pga. manglende international kompetence: Indbringes for retten, jf. lovens § 43 a, stk. 2.

Statsforvaltningens afgørelse om, hvem af ægtefællerne der anses som sagsøger: Kan ikke påklages, jf. retsplejelovens § 448 a, stk. 3, 4. pkt.

13. Ægteskab mellem to personer af samme køn og registreret partnerskab

Ægteskabsloven er ændret sådan, at to personer af samme køn fra den 15. juni 2012 kan indgå ægteskab. Fra samme dato kan registrerede partnere, der har indgået et registreret partnerskab i Danmark, i fællesskab omdanne deres partnerskab til et ægteskab. Ægteskaber mellem to personer af samme køn er omfattet af de samme regler om separation og skilsmisse som ægteskaber mellem to personer af forskelligt køn.

Ændringen af loven medfører også, at det ikke længere er muligt at indgå registreret partnerskab i Danmark, da lov om registreret partnerskab, jf. lovbekendtgørelse nr. 938 af 10. oktober 2005, samtidig er ophævet. Lov om registreret partnerskab finder dog fortsat anvendelse for partnerskaber, der er registreret før den 15. juni 2012. Det betyder, at ovenstående regler om separation og skilsmisse fortsat finder anvendelse ved opløsning af registreret partnerskab, bortset fra reglerne om mægling ved præst.

Social- og Integrationsministeriet, den

Merethe Johansen

/ Brian Gresell Nørgaard